

DIREKTIIVID

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV 2011/95/EL,

13. detsember 2011,

mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule

(uuesti sõnastatud)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 78 lõike 2 punkte a ja b,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ⁽¹⁾,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽²⁾

ning arvestades järgmist:

(1) Nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/83/EÜ (miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta) ⁽³⁾ tuleb teha mitu sisulist muudatust. Selguse huvides tuleks kõnealune direktiiv uuesti sõnastada.

(2) Ühine varjupaigapoliitika, sealhulgas Euroopa ühine varjupaigasüsteem, on osa Euroopa Liidu eesmärgist luua järk-järgult vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala, mis on avatud isikutele, kes neist sõltumatute asjaolude tõttu taotleavad õiguspäraselt kaitset liidus.

(3) Oma erakorralisel kohtumisel Tampere 15. ja 16. oktoobril 1999 otsustas Euroopa Ülemkogu püüelda sellise Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomise poole,

mis põhineb 28. juuli 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsiooni (edaspidi „Genfi konventsioon”), mida on täiendatud 31. jaanuari 1967. aasta New Yorgi protokolliga (edaspidi „protokoll”), täielikul kohaldamisel, kinnitades seega tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet ja tagades, et kedagi ei sunnita naasma riiki, kus teda ohustab tagakiusamine.

(4) Genfi konventsioon ja protokoll moodustavad pagulaste kaitse rahvusvahelise õigusraamistiku nurgakivi.

(5) Tampere kohtumise järeldustes on sätestatud, et Euroopa ühine varjupaigasüsteem peaks lühikeses perspektiivis hõlmama pagulasena tunnustamise eeskirjade ja pagulasseisundi sisu lähendamist.

(6) Tampere kohtumise järeldustes nähakse ette ka see, et pagulasseisundit reguleerivaid eeskirju tuleks täiendada täiendava kaitse vorme käsitlevate meetmetega, pakkudes asjakohast seisundit igale sellist kaitset vajavale isikule.

(7) Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomise esimene etapp on nüüd lõpule viidud. Euroopa Ülemkogu võttis oma 4. novembri 2004. aasta kohtumisel vastu Haagi programmi, milles seatakse vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal rakendatavad eesmärgid aastateks 2005 - 2010. Sellega seoses kutsuti Haagi programmis Euroopa Komisjoni üles lõpetama esimese etapi õigusaktide hindamine ning esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule teise etapi õigusaktid ja meetmed, et need saaks vastu võtta enne 2010. aastat.

(8) Euroopa Ülemkogu märkis 15. ja 16. oktoobril 2008. aastal vastu võetud Euroopa siserände- ja varjupaigapaktis, et liikmesriigiti esineb endiselt kaitse andmises ja kõnealuse kaitse vormides märkimisväärsed erinevusi, ning kutsus üles tegema uusi algatusi Haagi programmiga ette nähtud Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomise lõpuleviimiseks ja seega parema kaitse pakkumiseks.

⁽¹⁾ ELT C 18, 19.1.2011, lk 80.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi 27. oktoobri 2011. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 24. novembri 2011. aasta otsus.

⁽³⁾ ELT L 304, 30.9.2004, lk 12.

- (9) Stockholmi programmis kordas Euroopa Ülemkogu pühendumust eesmärgile luua hiljemalt 2012. aastaks kaitse ja solidaarsuse ühine ala, mis põhineb ühisel varjupaigamenetlusel ning rahvusvahelise kaitse saajate ühetaolisel seisundil kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikliga 78.
- (10) Läbiviidud hindamiste tulemuste põhjal on praeguses etapis asjakohane kinnistada direktiivi 2004/83/EÜ aluseks olevaid põhimõtteid ning püüda paremini ühtlustada rahvusvahelise kaitse tunnustamist ja sisu käsitlevaid eeskirju, võttes aluseks rangemad nõuded.
- (11) Kasutada tuleks Euroopa Pagulasfondi ja Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti vahendeid, et asjakohaselt toetada liikmesriikide jõupingutusi Euroopa ühise varjupaigastee teises etapis ette nähtud nõuete rakendamisel, ennekõike neis liikmesriikides, kelle varjupaigastee on eelkõige riigi geograafilise asendi või demograafilise olukorra tõttu sattunud erilise ja ebaproportsionaalse surve alla.
- (12) Käesoleva direktiivi põhieesmärk on tagada ühelt poolt, et liikmesriigid kohaldavad ühiseid kriteeriume nende isikute tuvastamiseks, kellel on tõeline vajadus rahvusvahelise kaitse järele, ja teiselt poolt, et kõnealustele isikutele on kõigis liikmesriikides kättesaadavad minimaalsed hüved.
- (13) Pagulasena ja täiendava kaitse saajana tunnustamist ja asjaomaste seisundite sisu käsitlevate eeskirjade ühtlustamine peaks aitama piirata rahvusvahelise kaitse taotlejate edasilikumist ühest liikmesriigist teise, kui kõnealuse liikumise põhjuseks on üksnes õiguslike raamistike erinevused.
- (14) Liikmesriikidel peaksid olema volitused kehtestada või säilitada liikmesriigilt rahvusvahelist kaitset taotlevatele kolmandate riikide kodanikele ja kodakondsuseta isikutele käesolevas direktiivis kehtestatud nõuetest soodsamaid sätteid, kui sellise taotluse aluseks leitakse olevat asjaolu, et asjaomane isik on kas pagulane Genfi konventsiooni artikli 1 punkti A tähenduses või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastav isik.
- (15) Need kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, kellel lubatakse jääda liikmesriikide territooriumile põhjustel, mis ei tulene vajadusest rahvusvahelise kaitse järele, vaid kaastundest lähtuvalt või humanitaarsetel kaalutlustel, jäävad väljapoole käesoleva direktiivi reguleerimisala.
- (16) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ning järgitakse iseäranis Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid. Eelkõige püütakse käesoleva direktiiviga tagada varjupaigataotlejate ja nendega kaasas olevate pereliikmete inimväärikuse ja varjupaigaõiguse austamine ning edendada kõnealuse harta artiklite 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 ja 35 kohaldamist ja seetõttu tuleks sellest lähtuda ka direktiivi rakendamisel.
- (17) Käesoleva direktiivi reguleerimisalasse kuuluvate isikute kohtlemise osas on liikmesriigid seotud kohustustega, mis tulenevad rahvusvahelistest õigusaktidest, millega nad on ühinenud, sealhulgas eeskätt diskrimineerimist keelustavatest õigusaktidest.
- (18) Vastavalt 1989. aasta ÜRO lapse õiguste konventsioonile peaksid liikmesriigid käesoleva direktiivi rakendamisel silmas pidama eelkõige lapse huve. Lapse huvide hindamisel peaksid liikmesriigid eeskätt võtma nõuetekohaselt arvesse perekonna ühtsuse, alaealise heaolu ja sotsiaalse arengu, turvalisuse ja ohutuse kaalutlusi ning alaealise arvamust vastavalt tema vanusele ja küpsusele.
- (19) Pereliikme määratlust tuleb laiendada, et võtta arvesse erinevaid ülalpidamisega seotud olukordi ja pöörata erilist tähelepanu lapse huvidele.
- (20) Käesolev direktiiv ei piira protokollis Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikele varjupaiga andmise kohta, mis on lisatud Euroopa Liidu lepingule (edaspidi „ELi leping“) ja ELi toimimise lepingule.
- (21) Pagulasena tunnustamine on deklaratiivne akt.
- (22) Konsultatsioonid ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga võivad anda liikmesriikidele väärtuslikke suuniseid pagulasseisundi määratlemisel vastavalt Genfi konventsiooni artiklile 1.
- (23) Tuleks sätestada pagulasseisundi määratlemise ja sisu nõuded, millest liikmesriikide pädevad siseriiklikud asutused juhindsid Genfi konventsiooni kohaldamisel.
- (24) On vaja kehtestada ühised kriteeriumid varjupaigataotlejate tunnustamiseks pagulastena Genfi konventsiooni artikli 1 tähenduses.

- (25) Eelkõige on vaja kehtestada ühised määratlused järgmistele mõistetele: *sur place* ilmnev kaitsevajadus, kahju ja kaitse allikad, riigisisene kaitse ning tagakiusamine, sealhulgas tagakiusamise põhjused.
- (26) Kaitset, kui seda tahetakse ja suudetakse anda, võib pakkuda kas riik või käesolevas direktiivis sätestatud tingimustele vastavad isikud või organisatsioonid, sealhulgas rahvusvahelised organisatsioonid, kelle kontrolli all on mõni piirkond või suurem ala riigi territooriumi piires. Selline kaitse peaks olema tõhus ja püsiv.
- (27) Riigisisene kaitse tagakiusamise või suure kahju tekitamise eest peaks olema taotlejale tegelikult kättesaadav päritoluriigi osas, kuhu ta võib turvaliselt ja seaduslikult reisida, millele tal on juurdepääs ja mille puhul on mõistlik eeldada, et ta sinna elama asub. Kui tagakiusajaks või suure kahju põhjustajaks on riik või riigi esindaja, tuleks eeldada, et taotlejal ei ole võimalik saada tõhusat kaitset. Kui taotleja on saatjata alaealine, siis kaitse kättesaadavuse tõhususe hindamisel tuleks arvesse võtta saatjata alaealise huvidele vastava asjakohase hooldamise ja eestkoste korraldamise kättesaadavust.
- (28) Alaealiste rahvusvahelise kaitse taotluste hindamisel on vaja, et liikmesriigid võtaksid arvesse lastele suunatud tagakiusamise vorme.
- (29) Üks tingimustest, et kvalifitseeruda Genfi konventsiooni artikli 1 punkti A kohasele pagulasseisundile, on põhjusliku seose olemasolu tagakiusamise põhjuste, nimelt rassi, usu, rahvuse, poliitiliste vaadete või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumise, ning tagakiusamise või selle eest kaitse puudumise vahel.
- (30) Sama vajalik on kehtestada mõiste „teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumine” kui tagakiusamise põhjuse ühine määratlus. Teatava sotsiaalse rühma määramisel tuleks piisavalt tähelepanu pöörata taotleja sooga seotud küsimustele, sealhulgas soolisele identiteedile ja seksuaalsele orientatsioonile, mis võivad olla seotud teatavate seaduspäraste traditsioonide ja tavadega, mille tagajärjeks on näiteks suguelundite moonutamine, sunniviisiline steriliseerimine või abort, kui võrd need on seotud taotleja põhjendatud tagakiusamishirmuga.
- (31) ÜRO eesmärkide ja põhimõtetega vastuolus olevad teod on sätestatud ÜRO põhikirja preambulis ning artiklites 1 ja 2 ning on muu hulgas kaasatud ÜRO terrorismi vastu võitlemise meetmeid käsitlevatesse resolutsioonidesse, milles deklareeritakse, et „terroristlikud aktid, meetodid ja tavad on vastuolus Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eesmärkide ja põhimõtetega” ning et „terroristlike aktide teadlik rahastamine, kavandamine ja õhutamine on samuti vastuolus Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eesmärkide ja põhimõtetega”.
- (32) Vastavalt artiklile 14 võib „seisund” hõlmata ka pagulasseisundit.
- (33) Samuti tuleks sätestada täiendava kaitse seisundi määratluse ja sisu nõuded. Täiendav kaitse peaks lisanduma Genfi konventsioonis sätestatud pagulaste kaitsele.
- (34) Tuleb kehtestada ühised kriteeriumid, mille alusel rahvusvahelise kaitse taotlejat tunnustatakse täiendava kaitse kriteeriumidele vastavana. Need kriteeriumid peaksid lähtuma inimõigusi käsitlevatest õigusaktidest ja liikmesriikide tavadest tulenevatest rahvusvahelistest kohustustest.
- (35) Riskid, millega riigi elanikkond või elanikkonna osa üldiselt kokku puutub, ei tekita tavaliselt iseenesest individuaalset ohtu, mida võiks määratleda suure kahjuna.
- (36) Pereliikmed on tavaliselt pelgalt oma suguluse tõttu pagulasega tagakiusamise suhtes haavatavad viisil, mis võib olla alus pagulasseisundi andmiseks.
- (37) Riigi julgeoleku ja avaliku korra mõiste hõlmab ka juhtumeid, mille puhul kolmanda riigi kodanik kuulub rahvusvahelist terrorismi toetavasse ühingusse või toetab sellist ühingut.
- (38) Kui otsustatakse käesolevas direktiivis käsitletavate hüvede saamise õigust, peaksid liikmesriigid võtma nõuetekohaselt arvesse lapse huve ning samuti konkreetseid asjaolusid, mis on seotud rahvusvahelise kaitse saaja selliste lähisugulaste ülalpidamisega, kes juba viibivad liikmesriigis ning kes ei ole tema pereliikmed. Erandlikel asjaoludel, kui rahvusvahelise kaitse saaja lähisugulane on abielus alaealine, kes ei ole koos oma abikaasaga, võib alaealise huvid lugeda seotuks tema vanemate perekonnaga.
- (39) Vastates Stockholmi programmis esitatud üleskutsele kehtestada pagulastele ja täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavatele isikutele ühetaoline seisund, välja arvatud vajalike ja objektiivselt õigustatud erandite puhul, peaks täiendava kaitse saaja seisundiga kaasnema samad õigused ja hüved, mis on käesoleva direktiivi kohaselt pagulastel, ning nende suhtes tuleks kohaldada samu kriteeriumidele vastavuse tingimusi.

- (40) Liikmesriigid võivad rahvusvahelistes kohustustes kehtestatud piirides sätestada, et tööturule, sotsiaalhoolekandele, tervishoiuteenustele ja integratsioonivahenditele juurdepääsuga seotud hüvede andmine nõuab eelnevat elamisloa välja andmist.
- (41) Selleks et edendada käesolevas direktiivis sätestatud õiguste ja hüvede tegelikku kasutamist rahvusvahelise kaitse saajate poolt, tuleb arvestada nende erivajaduste ja neile omaste integratsiooniprobleemidega. Ilma et see piiraks liikmesriikide võimalust kehtestada või säilitada soodsamaid norme, ei tohiks erivajaduste ja eriomaste probleemidega arvestamine üldjuhul põhjustada oma riigi kodanikest soodsamat kohtlemist.
- (42) Sellega seoses tuleks eelkõige teha jõupingutusi, et lahendada probleemid, mis takistavad rahvusvahelise kaitse saajate tegelikku juurdepääsu tööalastele koolitusvõimalustele ja kutsekoolitusele, muu hulgas rahaliste raskustega seotud piirangud.
- (43) Käesolevat direktiivi ei kohaldata liikmesriikidelt saadud finantstoetuste suhtes, mis antakse hariduse edendamiseks.
- (44) On vaja kaaluda erimeetmete võtmist, et tulemuslikult kõrvaldada praktilised raskused, millega puutuvad kokku rahvusvahelise kaitse saajad seoses välisriikide diplomite, tunnistuste või muude kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide tõestamisega, eelkõige dokumentaalsete tõendite puudumise ja suutmatuse tõttu kanda tunnustamisega kaasnevaid kulusid.
- (45) Eriti selleks, et vältida sotsiaalseid raskusi, on asjakohane tagada rahvusvahelise kaitse saajatele sotsiaalabi raames kedagi diskrimineerimata piisav sotsiaalhoolekanne ja elatusvahendid. Seoses sotsiaalabiga tuleks täiendada kaitse seisundi saajate põhihüvede tingimused ja nende andmise üksikasjad määrata kindlaks siseriiklikus õiguses. Võimalust piirduda sellise abi puhul üksnes põhihüvedega tuleb mõista nii, et põhihüved hõlmavad vähemalt minimaalset sissetulekutootust ja abi haiguse või raseduse ning vanemlike kohustuste täitmise juhtudel, tingimusel et kõnealuseid hüvesid antakse kodanikele siseriikliku õiguse alusel.
- (46) Rahvusvahelise kaitse saajatele tuleks tagada tervishoiu, sealhulgas füüsilise ja vaimse tervise teenuste kättesaadavus.
- (47) Pagulasseisundi ja täiendava kaitse seisundi saajate erivajadusi ja olukorra eripära tuleks võimalikult suurel määral võtta arvesse neile suunatud integratsiooniprogrammides, sealhulgas vajaduse korral keeleõppes ja asjaomases liikmesriigis kaitseisundist tulenevatest üksikisiku õigustest ja kohustustest teavitamisel.
- (48) Käesoleva direktiivi rakendamist tuleks korrapärase ajavahemike järel hinnata, võttes arvesse eelkõige liikmesriikide rahvusvaheliste kohustuste arengut seoses tagasi- ja väljasaatmise lubamatusega, tööturu arengut liikmesriikides ning integratsiooni ühiste üldpõhimõtete arengut.
- (49) Kuna käesoleva direktiivi eesmärke, nimelt kehtestada liikmesriikide poolt kolmandate riikide kodanikele ja kodakondsuseta isikutele rahvusvahelise kaitse andmise nõuded ning nõuded pagulaste ja täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ning nõuded antava kaitse sisule, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada ning käesoleva direktiivi ulatuse ja mõju tõttu on seda parem saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (50) ELi lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokolli nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artiklite 1, 2 ja artikli 4a lõike 1 kohaselt, ja ilma et see piiraks kõnealuse protokolli artikli 4 kohaldamist, ei osale Ühendkuningriik ja Iirimaa käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ning see ei ole nende suhtes siduv ega kohaldata.
- (51) ELi lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokolli nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldata.
- (52) Käesoleva direktiivi siseriiklikku õigusesse ülevõtmise kohustus peaks piirduma sätetega, mille sisu on võrreldes direktiiviga 2004/83/EÜ muutunud. Kohustus võtta üle muutmata sätteid tuleneb kõnealusest direktiivist.
- (53) Käesolev direktiiv ei tohiks mõjutada liikmesriikide kohustusi, mis on seotud I lisa B osas esitatud direktiivi 2004/83/EÜ ülevõtmise tähtpäevaga,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

I PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Eesmärk

Käesoleva direktiivi eesmärk on sätestada nõuded, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõuded pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „rahvusvaheline kaitse” – punktides e ja g määratletud pagulasseisund ja täiendava kaitse seisund;
- b) „rahvusvahelise kaitse saaja” – isik, kellele on antud punktides e ja g määratletud pagulasseisund või täiendava kaitse seisund;
- c) „Genfi konventsioon” – 28. juuli 1951. aasta pagulasseisundi konventsioon, mida on muudetud 31. jaanuari 1967. aasta New Yorgi protokolliga;
- d) „pagulane” – kolmanda riigi kodanik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilise, usulise, rahvusl, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ja ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla, või kodakondsuseta isik, kes samadel põhjustel, nagu eespool nimetatud, viibides väljaspool varasemat alalist elukohariiki ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha sinna tagasi pöörduda, ja kelle suhtes ei kohaldata artiklit 12;
- e) „pagulasseisund” – kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku tunnustamine pagulasena liikmesriigi poolt;
- f) „täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastav isik” – kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes ei kvalifitseeru pagulaseks, kuid kellega seoses on ilmnunud mõjuv põhjus arvata, et asjaomast isikut ähvardaks oma päritoluriiki või kodakondsuseta isiku puhul varasemas alalise elukohariiki tagasipöördumisel reaalne oht kannata suurt kahju vastavalt artiklile 15, ja kelle suhtes ei kohaldata artikli 17 lõikeid 1 ja 2 ning kes ei saa või kõnealuse ohu tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla;
- g) „täiendava kaitse seisund” – kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku tunnustamine liikmesriigi poolt täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastava isikuna;
- h) „rahvusvahelise kaitse taotlus” – kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku selline taotlus kaitse saamiseks liikmesriigilt, mida võib käsitada pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi taotlemisena, kusjuures ei taotleta sõnaselgelt väljapoole käesoleva direktiivi reguleerimisala jäävat muud liiki kaitset, mida saab taotleda eraldi;
- i) „taotleja” – kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse, mille kohta ei ole lõplikku otsust veel tehtud;
- j) „pereliikmed” – järgmised rahvusvahelise kaitse saaja pereliikmed, kes viibivad seoses rahvusvahelise kaitse taotlusega samas liikmesriigis, eeldusel et perekond oli juba olemas päritoluriigis:
- rahvusvahelise kaitse saaja abikaasa või temaga püsisuhtes olev vabaabielukaaslane, kui asjaomase liikmesriigi õiguse või tava kohaselt koheldakse vabaabielupaare kolmandate riikide kodanikke käsitleva õiguse alusel võrdväärselt abielupaaridega;
 - esimeses taandes osutatud paari või rahvusvahelise kaitse saaja alaealised lapsed, tingimusel et nad ei ole abielus, sõltumata sellest, kas nad on siseriikliku õiguse tähenduses sündinud abielust või väljaspool abielu või lapsendatud;
 - asjaomase liikmesriigi õiguse või tava kohaselt rahvusvahelise kaitse saaja eest vastutav isa, ema või mõni teine täisealine isik, kui kõnealuse kaitse saaja on alaealine ja ei ole abielus;
- k) „alaealine” – alla 18aastane kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik;
- l) „saatjata alaealine” – alaealine, kes saabub liikmesriigi territooriumile ilma asjaomase liikmesriigi õiguse või tava kohaselt tema eest vastutava täisealise isikuta seni, kuni selline isik ei ole teda tegelikult oma hoole alla võtnud; sealhulgas alaealine, kes on üksi jäetud pärast liikmesriigi territooriumile saabumist;

- m) „elamisluba” – liikmesriigi ametiasutuse poolt kõnealuse liikmesriigi õiguses ette nähtud vormis välja antud luba, millega lubatakse kolmanda riigi kodanikul või kodakondsuseta isikul elada tema territooriumil;
- n) „päritoluriik” – kodakondsusjärgne riik (kodakondsusjärgsed riigid) või kodakondsuseta isikute puhul varasem alaline elukohariik (-riigid).

Artikkel 3

Soodsamad normid

Liikmesriigid võivad kehtestada või säilitada soodsamaid norme, et otsustada, kes kvalifitseerub pagulaseks või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavaks isikuks, ning et määrata kindlaks rahvusvahelise kaitse sisu, kui need normid on kooskõlas käesoleva direktiiviga.

II PEATÜKK

RAHVUSVAHELISE KAITSE TAOTLUSTE HINDAMINE

Artikkel 4

Faktide ja asjaolude hindamine

1. Liikmesriigid võivad pidada taotleja kohuseks esitada niipea kui võimalik kõik andmed, mis on vajalikud rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendamiseks. Koostöös taotlejaga on liikmesriigi kohus hinnata taotluse asjaomaseid andmeid.
2. Lõikes 1 osutatud andmed on taotleja avaldused ning kõik taotleja käsutuses olevad dokumendid taotleja vanuse, tausta, sealhulgas asjaomaste sugulaste tausta, isiku, kodakondsus(t)e, varasema elukohariigi/-riikide ja aadressi, varasemate varjupaiga-taotluste ja reisimarsruutide kohta, reisidokumendid ning rahvusvahelise kaitse taotlemise põhjused.
3. Rahvusvahelise kaitse taotlus vaadatakse läbi individuaalselt ning selle käigus arvestatakse järgmist:
 - a) kõik asjaomased faktid, mis on seotud päritoluriigiga taotluse kohta otsuse tegemise ajal, sealhulgas päritoluriigi õigusnormid ja nende kohaldamise viis;
 - b) taotleja esitatud asjaomased avaldused ja dokumendid, sealhulgas teave selle kohta, kas taotlejat on taga kiusatud või talle on tekitatud suurt kahju või teda võidakse taga kiusata või talle tekitada suurt kahju;
 - c) taotleja individuaalne seisund ja isiklikud asjaolud, sealhulgas sellised tegurid nagu taust, sugu ja vanus, et hinnata, kas

taotleja suhtes toime pandud või võimalikud teod võiksid taotleja isiklikest asjaoludest lähtudes osutada tagakiusamiseks või tekitada suurt kahju;

- d) kas taotleja tegevus pärast päritoluriigist lahkumist oli seotud rahvusvahelise kaitse taotlemiseks vajalike tingimuste loomise ainu- või põhieesmärgiga, et hinnata, kas kõnealune tegevus põhjustaks nimetatud riiki tagasipöördumisel taotleja tagakiusamist või talle suure kahju tekitamist;

- e) kas on võimalik mõistlikult eeldada, et taotleja annab ennast mõne teise riigi kaitse alla, mille kodakondsusele tal on õigus.

4. Asjaolu, et taotlejat on juba taga kiusatud või talle on tekitatud suurt kahju või teda on ähvardatud taga kiusata või talle suurt kahju tekitada, on arvestatav märk taotleja põhjendatud tagakiusamishirmu või suure kahju kannatamise reaalse ohu kohta, kui puudub mõjuv põhjus arvata, et kõnealune tagakiusamine või suur kahju ei kordu.

5. Kui liikmesriigid kohaldavad põhimõtet, mille kohaselt on taotleja kohustatud põhjendama rahvusvahelise kaitse taotlust, ja kui taotleja avalduste üksikasju ei toeta dokumentaalsed või muud tõendid, ei vaja need üksikasjad kinnitamist, kui on täidetud järgmised tingimused:

- a) taotleja on teinud märkimisväärseid jõupingutusi oma taotluse põhjendamiseks;
- b) kõik taotleja käsutuses olevad asjaomased dokumendid on esitatud ja on antud rahuldav selgitus muude asjaomaste dokumentide võimaliku puudumise kohta;
- c) taotleja avaldused on osutunud loogiliseks ja usutavaks ning need ei ole vastuolus taotleja juhtumiga seotud olemasoleva konkreetse ja üldise teabega;
- d) taotleja on taotlenud rahvusvahelist kaitset niipea kui võimalik, välja arvatud juhul, kui taotleja suudab esitada mõjuva põhjuse, miks ta seda ei teinud, ning
- e) taotleja üldine usaldusväärsus on kindlaks tehtud.

Artikkel 5

Rahvusvahelise kaitse vajadus, mis tekib *sur place*

1. Põhjendatud tagakiusamishirm või reaalne oht suure kahju kannatamiseks võib lähtuda sündmustest, mis on aset leidnud pärast seda, kui taotleja lahkus päritoluriigist.

2. Põhjendatud tagakiusamishirm või reaalne oht suure kahju kannatamiseks võib lähtuda taotleja tegevusest pärast päritoluriigist lahkumist, eelkõige kui on kindlaks tehtud, et kõnealune tegevus kujutab endast taotlejale päritoluriigis omaste veendumuste või kalduvuste väljendust ja edasikestmist.

3. Ilma et see piiraks Genfi konventsiooni kohaldamist, võivad liikmesriigid otsustada, et taotlejale, kes esitab korduva taotluse, ei anta üldjuhul pagulasseisundit, kui tagakiusamise oht põhineb asjaoludel, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist.

Artikkel 6

Tagakiusajad või suure kahju põhjustajad

Tagakiusajad või suure kahju põhjustajad on muu hulgas järgmised:

- a) riik;
- b) riiki või olulist osa riigi territooriumist valitsevad parteid või organisatsioonid;
- c) mitteriiklikud osalised, kui on võimalik tõestada, et punktides a ja b nimetatud osalised, sealhulgas rahvusvahelised organisatsioonid, ei saa või ei taha pakkuda kaitset tagakiusamise või suure kahju tekitamise eest vastavalt artiklile 7.

Artikkel 7

Kaitse pakkujad

1. Kaitset tagakiusamise või suure kahju tekitamise eest võivad pakkuda ainult

- a) riik või
- b) olulist osa riigi territooriumist valitsevad parteid või organisatsioonid, sealhulgas rahvusvahelised organisatsioonid,

kui nad väljendavad tahet pakkuda lõike 2 kohast kaitset ja suudavad seda teha.

2. Kaitse tagakiusamise või suure kahju tekitamise eest peab olema tõhus ja püsiv. Sellist kaitset pakutakse üldiselt juhul, kui lõike 1 punktides a ja b nimetatud osalised astuvad mõistlikke samme, et vältida tagakiusamist või suure kahju kannatamist, rakendades muu hulgas tõhusat õigussüsteemi tagakiusamise või suure kahju tekitamisena käsitatavate tegude avastamiseks, menetlemiseks ja nende eest karistuse määramiseks, ning kui kõnealune kaitse on taotlejale kättesaadav.

3. Hinnates, kas rahvusvaheline organisatsioon valitseb riiki või olulist osa riigi territooriumist ja pakub lõikes 2 kirjeldatud kaitset, võtavad liikmesriigid arvesse liidu õigusaktidega sätestatud suuniseid.

Artikkel 8

Riigisisene kaitse

1. Rahvusvahelise kaitse taotluse hindamise osana võivad liikmesriigid otsustada, et taotleja ei vaja rahvusvahelist kaitset, kui tal mõnes päritoluriigi osas

- a) puudub põhjendatud tagakiusamishirm või suure kahju kannatamise reaalne oht või
- b) on kättesaadav kaitse tagakiusamise või suure kahju tekitamise eest vastavalt artiklile 7,

ning ta võib riigi sellesse osasse turvaliselt ja seaduslikult reisida ning tal lubatakse sinna jääda ja on mõistlik eeldada, et ta sinna elama asub.

2. Kontrollides, kas taotlejal on põhjendatud tagakiusamishirm või suure kahju kannatamise reaalne oht või kas taotlejale on kättesaadav kaitse tagakiusamise või suure kahju tekitamise eest mõnes päritoluriigi osas kooskõlas lõikega 1, võtavad liikmesriigid taotluse kohta otsuse tegemisel arvesse üldist olukorda riigi selles osas ja taotleja isiklikku olukorda vastavalt artiklile 4. Selleks tagavad liikmesriigid, et asjakohastest allikatest, nagu ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametilt ja Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiametilt, saadakse täpset ja ajakohast teavet.

III PEATÜKK

KVALIFITSEERUMINE PAGULASEKS

Artikkel 9

Tagakiusamine

1. Selleks et tegu peetaks tagakiusamiseks Genfi konventsiooni artikli 1 punkti A tähenduses, peab tegu

- a) olema olemuse või kordumise poolest piisavalt tõsine, et see kujutaks endast põhiliste inimõiguste rasket rikkumist, eelkõige nende õiguste rikkumist, mille suhtes ei saa teha Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 15 lõike 2 alusel erandit, või
- b) olema kogum mitmesugustest meetmetest, hõlmates inimõiguste rikkumist, mis on piisavalt raske, et mõjutada isikut samal viisil, nagu on nimetatud punktis a.

2. Tagakiusamine vastavalt lõike 1 määratlusele võib muu hulgas esineda järgmisel kujul:

- a) füüsiline või vaimne vägivald, sealhulgas seksuaalne vägivald;
- b) õigus-, haldus-, politsei- ja/või kohtumeetmed, mis on olemuselt diskrimineerivad või mida rakendatakse diskrimineerival viisil;
- c) süüdimõistmine või karistamine, mis on ebaproportsionaalne või diskrimineeriv;
- d) õiguskaitse keelamine, mille tulemuseks on ebaproportsionaalne või diskrimineeriv karistus;
- e) süüdimõistmine või karistamine sõjaväeteenistusest keeldumise korral kokkupõrkes, mille puhul sõjaväeteenistus hõlmaks kuritegusid või tegusid, mis on artikli 12 lõikes 2 sätestatud välistamise alus;
- f) soost lähtuvad või laste vastu suunatud teod.

3. Vastavalt artikli 2 punktile d peab artiklis 10 nimetatud põhjuste ja käesoleva artikli lõikes 1 osutatud tagakiusamise või selliste tegude vastu puuduva kaitse vahel olema seos.

Artikkel 10

Tagakiusamise põhjused

1. Liikmesriigid võtavad tagakiusamise põhjuste hindamisel arvesse järgmisi asjaolusid:

- a) rassi mõiste hõlmab eelkõige nahavärvi, päritolu või teatavasse rahvusrühma kuulumist;
- b) usu mõiste hõlmab eelkõige teistlikke, mitteteistlikke ja ateistlikke veendumusi, osalemist üksinda või koos teistega eraviisilistel või avalikel formaalsetel usutalitustel, muudes religioossetes tegevustes või seisukohtade väljendustes või isikliku või ühiskondliku käitumise vormides, mis põhinevad või tulenevad mõnest religioosest uskumusest, või nendest hoidumist;
- c) rahvuse mõiste ei piirdu ainult kodakondsuse või selle puudumisega, vaid hõlmab eelkõige kuuluvust teatava kultuurilise, rahvusliku või keelelise identiteediga, ühise geograafilise või poliitilise päritoluga rühma või suhet teise riigi elanikkonnaga;
- d) rühma käsitatakse teatava sotsiaalse rühmana, kui eelkõige

— selle rühma liikmetel on ühine sünnipärane tunnus või ühine taust, mida ei saa muuta, või ühine tunnus või veendumus, mis on nende identiteedis või teadvuses nii fundamentaalne, et inimest ei tohiks sundida sellest lahti ütlemale, ning

— sellel rühmal on asjaomases riigis selgesti eristuv identiteet, kuna ümbritsev ühiskond tajub seda erinevana.

Olenevalt olukorrast päritoluriigis võib teatava sotsiaalse rühma mõiste hõlmata seksuaalse orientatsiooni ühisel tunnusel põhinevat rühma. Seksuaalset orientatsiooni ei saa käsitada liikmesriikide siseriikliku õiguse kohaselt kriminaalseks peetavaid tegusid hõlmavana. Soolisi aspekte, sealhulgas soolist identiteeti, võetakse nõuetekohaselt arvesse teatavas sotsiaalsesse rühma kuuluvuse või asjaomase rühma tunnuste määramisel;

- e) poliitiliste vaadete mõiste hõlmab eelkõige vaadet, ideed või veendumust artiklis 6 nimetatud potentsiaalsete tagakiusajatega ja nende poliitika või meetoditega seotud küsimuses olenemata sellest, kas taotleja on tegutsenud sellest vaatest, ideest või veendumusest lähtudes või mitte.

2. Hinnates, kas taotlejal on põhjendatud tagakiusamishirm, on tähtsusetu, kas taotlejal on tegelikult olemas tagakiusamist ajendav rassiline, usuline, rahvuslik, sotsiaalne või poliitiline omadus, tingimusel et sellise omaduse omistab taotlejale tagakiusaja.

Artikkel 11

Pagulasseisundi lõppemine

1. Kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik lakkab olemast pagulane, kui ta

- a) on vabatahtlikult andnud end uuesti selle riigi kaitse alla, mille kodakondsus tal on, või
- b) on pärast kodakondsusest ilmajäämist selle vabatahtlikult uuesti omandanud või
- c) on saanud uue kodakondsuse ning on talle uue kodakondsuse andnud riigi kaitse all või
- d) on end vabatahtlikult uuesti sisse seadnud riigis, millest ta lahkus või väljaspool mida ta tagakiusamishirmu tõttu viibis, või

e) ei saa enam keelduda andmast end selle riigi kaitse alla, mille kodakondsus tal on, kuna ei esine enam asjaolusid, millega seoses teda pagulasena tunnustati, või

f) olles kodakondsuseta isik, saab ta pöörduda tagasi varasemasse alalist elukohariiki, kuna ei esine enam asjaolusid, millega seoses teda pagulasena tunnustati.

2. Lõike 1 punktide e ja f kohaldamisel võtavad liikmesriigid arvesse seda, kas asjaolude muutumine on nii oluline ja püsiva iseloomuga, et pagulase tagakiusamishirmu ei saa enam lugeda põhjendatuks.

3. Lõike 1 punkte e ja f ei kohaldata pagulase suhtes, kes suudab esitada kaalukad põhjused, mis tulenevad varasemast tagakiusamisest, kui ta keeldus andmast end selle riigi kaitse alla, mille kodakondsus tal on, või kui tegemist on kodakondsuseta isikuga, siis oma varasema alalise elukohariigi kaitse alla.

Artikkel 12

Väljastavad asjaolud

1. Kolmanda riigi kodanikku või kodakondsuseta isikut ei tunnustata pagulasena, kui

a) ta kuulub Genfi konventsiooni artikli 1 punkti D reguleerimisalasse, mis on seotud muude ÜRO organite või agentuuride kui ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti kaitse või abiga. Kui kõnealune kaitse või abi on mingil põhjusel lakanud, ilma et kõnealuse isiku seisund oleks kooskõlas ÜRO Peaassamblee asjaomaste resolutsioonidega lõplikult kindlaks määratud, on sel isikul *ipso facto* õigus käesolevast direktiivist tulenevatele hüvedele;

b) tema elukohariigi pädevad asutused on tunnustanud, et tal on kõnealuse riigi kodanikega samad õigused ja kohustused või nende samaväärsed õigused ja kohustused.

2. Kolmanda riigi kodanikku või kodakondsuseta isikut ei tunnustata pagulasena, kui on mõjuv põhjus arvata, et

a) ta on pannud toime rahuvastase kuriteo, sõjakuriteo või inimsusevastase kuriteo, nagu need on määratletud rahvusvahelistes õigusaktides, millega nähakse ette selliseid kuritegusid käsitlevad sätted;

b) ta on väljaspool varjupaigariiki pannud toime raske mittepoliitilise kuriteo enne pagulasena vastuvõtmist, see tähendab enne seda, kui talle on pagulasseisundi andmise tõttu väljastatud elamisluuba; rasketeks mittepoliitilisteks kuritegudeks

võib liigitada eriti julmad teod, isegi kui need on toime pandud väidetavalt poliitilisel eesmärgil;

c) ta on olnud süüdi tegudes, mis on vastuolus ÜRO põhikirja preambulis ning artiklites 1 ja 2 sätestatud ÜRO eesmärkide ja põhimõtetega.

3. Lõiget 2 kohaldatakse isikute suhtes, kes ohutavad selles nimetatud kuritegusid või tegusid või osalevad nendes.

IV PEATÜKK

PAGULASSEISUND

Artikkel 13

Pagulasseisundi andmine

Liikmesriigid annavad pagulasseisundi kolmanda riigi kodanikule või kodakondsuseta isikule, kes kvalifitseerub pagulaseks vastavalt II ja III peatükile.

Artikkel 14

Pagulasseisundi tühistamine, lõpetamine või selle uuendamisest keeldumine

1. Pärast direktiivi 2004/83/EÜ jõustumist esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse korral tühistavad või lõpetavad liikmesriigid kolmanda riigi kodanikule või kodakondsuseta isikule valitsus-, haldus-, kohtu- või poolkohtuliku asutuse antud pagulasseisundi või keelduvad seda uuendamast, kui ta ei ole artikli 11 kohaselt enam pagulane.

2. Ilma et see piiraks pagulase kohustust vastavalt artikli 4 lõikele 1 avaldada kõik asjaomased faktid ja esitada kõik tema käsutuses olevad asjaomased dokumendid, tõendab pagulasseisundi andnud liikmesriik individuaalselt, et asjaomane isik ei ole enam või ei ole kunagi olnud pagulane vastavalt käesoleva artikli lõikele 1.

3. Liikmesriigid tühistavad või lõpetavad kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku pagulasseisundi või keelduvad seda uuendamast, kui pärast pagulasseisundi andmist leiab asjaomane liikmesriik, et

a) oleks tulnud välistada või välistatakse tema tunnustamine pagulasena vastavalt artiklile 12;

b) pagulasseisundi andmisel oli määravaks valede asjaolude esitamine või asjaolude esitamata jätmine, sealhulgas võltsitud dokumentide kasutamine.

4. Liikmesriigid võivad tühistada või lõpetada pagulasele valitsus-, haldus-, kohtu- või poolkohtuliku asutuse antud seisundi või keelduda seda uuendamast, kui

- a) on mõistlik põhjus käsitada teda ohuna tema asukohaliikmesriigi julgeolekule;
- b) olles lõpliku otsusega süüdi mõistetud eriti raskes kuriteos, kujutab ta endast ohtu kõnealuse liikmesriigi ühiskonnale.

5. Lõikes 4 kirjeldatud olukordades võivad liikmesriigid otsustada mitte anda pagulasele pagulasseisundit, kui asjakohast otsust ei ole veel tehtud.

6. Isikutel, kelle suhtes kohaldatakse lõiget 4 või 5, on Genfi konventsiooni artiklites 3, 4, 16, 22, 31, 32 ja 33 sätestatud või nendega samalaadsed õigused, kui nad viibivad liikmesriigis.

V PEATÜKK

KVALIFITSEERUMINE TÄIENDAVALLE KAITSELE

Artikkel 15

Suur kahju

Suur kahju seisneb järgmises:

- a) surmanuhtlus või hukkamine või
- b) taotleja piinamine või ebainimlik või väarikust alandav kohtlemine või karistamine päritoluriigis või
- c) suur ja individuaalne oht tsiviilise elule või isikupuutumata tusele juhusliku vägivalda tõttu rahvusvahelise või riigisisese relvastatud kokkupõrke puhul.

Artikkel 16

Täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavuse lõppemine

1. Kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik ei vasta enam täiendava kaitse saamise kriteeriumidele, kui täiendava kaitse seisundi andmiseni viinud asjaolusid enam ei esine või need on muutunud sel määral, et kaitse ei ole enam vajalik.

2. Lõike 1 kohaldamisel võtavad liikmesriigid arvesse, kas asjaolude muutumine on nii olulise ja püsiva iseloomuga, et täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavat isikut ei ohusta enam reaalselt suur kahju.

3. Lõiget 1 ei kohaldata täiendava kaitse seisundi saaja suhtes, kes suudab esitada kaalukad põhjused, mis tulenevad varem tekitatud suurest kahjust, kui ta keeldus andmast end selle riigi kaitse alla, mille kodakondsus tal on, või kui tegemist on kodakondsuseta isikuga, siis oma varasema alalise elukohariigi kaitse alla.

Artikkel 17

Välistavad asjaolud

1. Kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku vastavus täiendava kaitse saamise kriteeriumidele välistatakse, kui on mõjuv põhjus arvata, et

- a) ta on pannud toime rahuvastase kuriteo, sõjakuriteo või inimsusevastase kuriteo, nagu need on määratletud rahvusvahelistes õigusaktides, millega nähakse ette selliseid kuritegusid käsitlevad sätted;
- b) ta on pannud toime raske kuriteo;
- c) ta on olnud süüdi tegudes, mis on vastuolus ÜRO põhikirja preambulis ning artiklites 1 ja 2 sätestatud ÜRO eesmärkide ja põhimõtetega;
- d) ta ohustab oma asukohaliikmesriigi ühiskonda või julgeolekut.

2. Lõiget 1 kohaldatakse isikute suhtes, kes ohutavad selles nimetatud kuritegusid või tegusid või osalevad nendes.

3. Liikmesriigid võivad välistada kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku vastavuse täiendava kaitse saamise kriteeriumidele, kui ta on enne asjaomasesse liikmesriiki vastuvõtmist pannud toime ühe või mitu lõikega 1 hõlmamata kuritegu, mille eest asjaomases liikmesriigis on karistuseks vabadusekaotus, ja kui ta lahkus oma päritoluriigist üksnes selleks, et vältida karistusi kõnealuste kuritegude eest.

VI PEATÜKK

TÄIENDAVALLE KAITSE SEISUND

Artikkel 18

Täiendava kaitse seisundi andmine

Liikmesriigid annavad täiendava kaitse seisundi kolmanda riigi kodanikule või kodakondsuseta isikule, kes vastab täiendava kaitse saamise kriteeriumidele kooskõlas II ja V peatükiga.

*Artikkel 19***Täiendava kaitse seisundi tühistamine, lõpetamine või selle uuendamisest keeldumine**

1. Pärast direktiivi 2004/83/EÜ jõustumist esitatud rahvusvahelise kaitse saamise taotluse korral tühistavad või lõpetavad liikmesriigid kolmanda riigi kodanikule või kodakondsuseta isikule valitsus-, haldus-, kohtu- või poolkohtuliku asutuse antud täiendava kaitse seisundi või keelduvad seda uuendamast, kui ta ei vasta artikli 16 kohaselt enam täiendava kaitse saamise kriteeriumidele.

2. Liikmesriigid võivad tühistada või lõpetada kolmanda riigi kodanikule või kodakondsuseta isikule valitsus-, haldus-, kohtu- või poolkohtuliku asutuse antud täiendava kaitse seisundi või keelduda seda uuendamast, kui pärast täiendava kaitse seisundi andmist selgub, et oleks tulnud välistada tema vastavus täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavalt artikli 17 lõikele 3.

3. Liikmesriigid tühistavad või lõpetavad kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku täiendava kaitse seisundi või keelduvad seda uuendamast, kui

a) pärast seda, kui talle on antud täiendava kaitse seisund, selgub, et oleks tulnud välistada või välistatakse tema vastavus täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavalt artikli 17 lõigetele 1 ja 2;

b) täiendava kaitse seisundi andmisel oli määravaks valede asjaolude esitamine või asjaolude esitamata jätmine, sealhulgas võltsitud dokumentide kasutamine.

4. Ilma et see piiraks kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku artikli 4 lõikest 1 tulenevat kohustust avaldada kõik asjaomased faktid ja esitada kõik tema käsutuses olevad asjaomased dokumendid, tõendab täiendava kaitse seisundi andnud liikmesriik individuaalselt, et asjaomane isik ei vasta enam või ei vasta täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavalt käesoleva artikli lõigetele 1, 2 ja 3.

VII PEATÜKK

RAHVUSVAHELISE KAITSE SISU

*Artikkel 20***Üldeeskirjad**

1. Käesolev peatükk ei piira Genfi konventsioonis sätestatud õigusi.

2. Käesolevat peatükki kohaldatakse nii pagulaste kui ka täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute suhtes, kui ei ole märgitud teisiti.

3. Käesoleva peatüki rakendamisel võtavad liikmesriigid arvesse haavatavate isikute, nagu alaealiste, saatjata alaealiste, puudega inimeste, eakate, rasedate, alaealiste lastega üksikvanemate, inimkaubanduse ohvrite, vaimse tervise probleemidega isikute ning piinamise, vägistamise või muude psühholoogilise, füüsilise või seksuaalse vägivalda raskete vormide ohvriks langenud isikute konkreetset olukorda.

4. Lõiget 3 kohaldatakse üksnes nende isikute suhtes, kelle puhul on pärast nende isikliku olukorra hindamist tuvastatud, et neil on erivajadused.

5. Liikmesriigid peavad käesoleva peatüki alaealistega seotud sätteid kohaldades silmas eelkõige lapse huve.

*Artikkel 21***Kaitse tagasi- ja väljasaatmise eest**

1. Liikmesriigid austavad tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet kooskõlas oma rahvusvaheliste kohustustega.

2. Kui lõikes 1 nimetatud rahvusvahelised kohustused seda ei keela, võivad liikmesriigid pagulase tagasi või välja saata, olenevata sellest, kas teda on ametlikult pagulasena tunnustatud või mitte, kui

a) on mõistlik põhjus käsitada teda ohuna tema asukohaliikmesriigi julgeolekule või

b) olles lõpliku otsusega süüdi mõistetud eriti raskes kuriteos, kujutab ta endast ohtu kõnealuse liikmesriigi ühiskonnale.

3. Liikmesriigid võivad tühistada või lõpetada elamisloa või keelduda seda uuendamast või andmast, kui pagulase suhtes kohaldatakse lõiget 2.

*Artikkel 22***Teavitamine**

Liikmesriigid annavad rahvusvahelise kaitse saajatele niipea kui võimalik pärast pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi andmist juurdepääsu teabele kõnealuse seisundiga seotud õiguste ja kohustuste kohta keeles, millest taotleja aru saab või on kõigi eelduste kohaselt võimaline aru saama.

*Artikkel 23***Perekonna ühtsuse säilitamine**

1. Liikmesriigid tagavad võimaluse perekonna ühtsuse säilitamiseks.
2. Liikmesriigid tagavad rahvusvahelise kaitse saaja pereliikmetele, kes individuaalselt ei kvalifitseeru sellisele kaitsele, õiguse nõuda artiklites 24–35 osutatud hüvesid siseriikliku korra kohaselt ja niivõrd, kuivõrd see on kooskõlas pereliikme isikliku õigusliku seisundiga.
3. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata, kui pereliikme suhtes on välistatud või välistatakse rahvusvaheline kaitse vastavalt III ja V peatükile.
4. Olenemata lõigetest 1 ja 2 võivad liikmesriigid riigi julgeoleku või avaliku korra huvides keelduda neis osutatud hüvede andmisest, neid vähendada või need tühistada.
5. Liikmesriigid võivad otsustada, et käesolevat artiklit kohaldatakse ka teiste lähisugulaste suhtes, kes elasid päritoluriigist lahkumise ajal perekonnaga koos ja kes sõltusid sel ajal täielikult või peamiselt rahvusvahelise kaitse saajast.

*Artikkel 24***Elamisluba**

1. Liikmesriigid annavad pagulasseisundi saajale niipea kui võimalik pärast rahvusvahelise kaitse andmist välja elamisloa, mis peab kehtima vähemalt kolm aastat ja olema uuendatav, kui seda ei välista riigi julgeoleku või avaliku korraga seotud kaalukad põhjused, ja ilma et see piiraks artikli 21 lõike 3 kohaldamist.

Ilma et see piiraks artikli 23 lõike 1 kohaldamist, võib pagulasseisundi saaja pereliikmetele välja antav elamisluba kehtida vähem kui kolm aastat ning see võib olla uuendatav.

2. Liikmesriigid annavad täiendava kaitse seisundi saajatele ja nende pereliikmetele niipea kui võimalik pärast rahvusvahelise kaitse andmist välja uuendatava elamisloa, mis peab kehtima vähemalt ühe aasta ning uuendamise korral vähemalt kaks aastat, kui seda ei välista riigi julgeoleku või avaliku korraga seotud kaalukad põhjused.

*Artikkel 25***Reisidokument**

1. Liikmesriigid annavad pagulasseisundi saajatele välja Genfi konventsiooni lisa sätestatud vormile vastavad reisidokumendid reisimiseks väljaspool nende territooriumi, kui seda ei välista riigi julgeoleku või avaliku korraga seotud kaalukad põhjused.
2. Liikmesriigid annavad täiendava kaitse seisundi saajatele, kellel ei ole võimalik saada liikmesriigi passi, välja dokumendid, mis võimaldavad neil reisida väljaspool nende territooriumi, kui seda ei välista riigi julgeoleku või avaliku korraga seotud kaalukad põhjused.

*Artikkel 26***Juurdepääs tööturule**

1. Liikmesriigid lubavad rahvusvahelise kaitse saajatel kohe pärast kaitse andmist asuda tööle või tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana vastavalt asjaomase kutseala ja avaliku teenistuse suhtes üldiselt kohaldatavatele eeskirjadele.
2. Liikmesriigid tagavad rahvusvahelise kaitse saajatele kodanikega samaväärsetel tingimustel selliste tegevuste nagu tööhõivega seotud koolitusvõimalused täiskasvanutele ja kutsekoolitus, kaasa arvatud koolitus oskuste täiendamiseks, ning praktilise töökogemuse ja tööhõiveameti nõustamisteenuse pakkumise.
3. Liikmesriigid püüavad hõlbustada rahvusvahelise kaitse saajate täielikku juurdepääsu lõikes 2 osutatud tegevustele.
4. Töötasu, töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustussüsteemidele juurdepääsu ning muude töötingimuste suhtes kohaldatakse liikmesriigis kehtivat asjaomast õigust.

*Artikkel 27***Juurdepääs haridusele**

1. Liikmesriigid tagavad kõigile rahvusvahelise kaitse saanud alaealistele täieliku juurdepääsu haridussüsteemile kodanikega samadel tingimustel.
2. Liikmesriigid tagavad rahvusvahelise kaitse saanud täiskasvanutele juurdepääsu üldharidussüsteemile, täiend- või ümberõppele nende territooriumil seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanikega samadel tingimustel.

Artikkel 28

Juurdepääs kvalifikatsioonide tunnustamisele

1. Liikmesriigid tagavad rahvusvahelise kaitse saajate ja kodanike võrdse kohtlemise välisriigi diplomite, tunnistuste või muude kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide tunnustamise kehtiva korra raames.

2. Liikmesriigid püüavad hõlbustada rahvusvahelise kaitse saajatel, kellel ei ole võimalik esitada kvalifikatsiooni tõendavaid dokumente, täieliku juurdepääsu saamist asjakohastele varasemate õpingute hindamise, tunnustamise ja arvestamise meetmetele. Kõik sellised meetmed vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. septembri 2005. aasta direktiivi 2005/36/EÜ (kutse-kvalifikatsioonide tunnustamise kohta) ⁽¹⁾ artikli 2 lõikele 2 ja artikli 3 lõikele 3.

Artikkel 29

Sotsiaalhoolekanne

1. Liikmesriigid tagavad, et rahvusvahelise kaitse saajad saavad sellise kaitse andnud liikmesriigis vajalikku sotsiaalse abi, nagu seda antakse kõnealuse liikmesriigi kodanikele.

2. Erandina lõikes 1 sätestatud üldreeglid võivad liikmesriigid piirata täiendava kaitse seisundi saajatele antavat sotsiaalse abi põhihüvedega, mida sellisel juhul antakse kodanikega samas ulatuses ja samadel hüvede saamise tingimustel.

Artikkel 30

Tervishoid

1. Liikmesriigid tagavad rahvusvahelise kaitse saajatele juurdepääsu tervishoiuteenustele kõnealuse kaitse andnud liikmesriigi kodanikega samadel tingimustel.

2. Liikmesriigid tagavad erivajadustega rahvusvahelise kaitse saajatele, näiteks rasedatele, puudega inimestele, piinamise, vägistamise või muude psühholoogilise, füüsilise või seksuaalse vägivalla raskete vormide ohvritele või väärkohtlemise, hooldussejätmise, ärakasutamise, piinamise, julma, ebainimliku ja väarikust alandava kohtlemise mis tahes vormi ohvriks langenud või relvastatud kokkupõrkes kannatada saanud alaealistele, asjakohaste tervishoiuteenuste osutamise, sealhulgas vajaduse korral vaimse tervise häirete ravi, kaitse andnud liikmesriigi kodanikega samadel tingimustel.

⁽¹⁾ ELT L 255, 30.9.2005, lk 22.

Artikkel 31

Saatjata alaealised

1. Liikmesriigid võtavad võimalikult kiiresti pärast rahvusvahelise kaitse andmist vajalikud meetmed, et tagada saatjata alaealise esindamine seadusjärgse eestkostja poolt või vajaduse korral alaealise eest hoolitsemise ja tema heaolu eest vastutava organisatsiooni poolt või mõne muu asjakohase, sealhulgas õigusaktidel või kohtumäärusel põhineva esindaja poolt.

2. Liikmesriigid tagavad, et määratud eestkostja või esindaja arvestab käesoleva direktiivi rakendamisel nõuetekohaselt alaealise vajadustega. Asjakohased ametiasutused teevad korrapäraseid hindamisi.

3. Liikmesriigid tagavad saatjata alaealiste paigutamise

a) täisealiste sugulaste juurde või

b) kasuperesse või

c) alaealiste majutamisele spetsialiseerunud keskustesse või

d) muudesse alaealistele sobivatesse majutuskohtadesse.

Seoses sellega võetakse arvesse lapse arvamust vastavalt tema vanusele ja küpsusele.

4. Võimaluse korral hoitakse õdesid-vendi koos, võttes arvesse asjaomase alaealise huve ning eriti tema vanust ja küpsust. Alaealiste elukohta muudetakse võimalikult vähe.

5. Kui saatjata alaealisele antakse rahvusvaheline kaitse ja tema pereliikmete otsimist ei ole veel alustatud, hakkavad liikmesriigid neid otsima võimalikult kiiresti pärast rahvusvahelise kaitse andmist, kaitstes seejuures alaealise huve. Kui pereliikmete otsimine on juba alanud, jätkavad liikmesriigid vajaduse korral otsinguid. Kui alaealise või tema lähisugulaste elu või isikupuutumatus on ohus, eriti kui lähisugulased on jäänud oma päritolumaale, tuleb tagada, et teavet nende isikute kohta kogutakse, töödeldakse ja levitatakse konfidentsiaalselt.

6. Saatjata alaealistega töötavad isikud on läbinud asjakohase väljaõppe nende vajaduste alal ja saavad ka edaspidi vajalikku koolitust.

Artikkel 32

Juurdepääs majutusvõimalustele

1. Liikmesriigid tagavad rahvusvahelise kaitse saajatele juurdepääsu majutusvõimalustele teiste nende territooriumil seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanikega samaväärsetel tingimustel.

2. Võimaldades rahvusvahelise kaitse saajate hajutamist riigis, püüavad liikmesriigid kohaldada põhimõtteid, mille eesmärk on vältida rahvusvahelise kaitse saajate diskrimineerimist ja tagada võrdsed võimalused majutusvõimalustele juurdepääsuks.

Artikkel 33

Liikumisvabadus liikmesriigi piires

Liikmesriigid annavad rahvusvahelise kaitse saajatele oma territooriumil liikumisvabaduse teiste nende territooriumil seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanikega samadel tingimustel ja samade kitsendustega.

Artikkel 34

Juurdepääs integratsioonivahenditele

Liikmesriigid tagavad rahvusvahelise kaitse saajate ühiskonda integreerimise hõlbustamiseks neile juurdepääsu asjakohastele integratsiooniprogrammidele, et arvestada pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi saajate erivajadustega, või loovad eeltingimused, millega tagatakse juurdepääs sellistele programmidele.

Artikkel 35

Repatrieerumine

Liikmesriigid võivad osutada abi rahvusvahelise kaitse saajatele, kes soovivad kodumaale tagasi pöörduda.

VIII PEATÜKK

HALDUSKOOSTÖÖ

Artikkel 36

Koostöö

Iga liikmesriik määrab riikliku kontaktpunkti ja teatab selle aadressi komisjonile. Komisjon edastab kõnealuse teabe teistele liikmesriikidele.

Liikmesriigid võtavad komisjoniga kooskõlastatult kõik asjakohased meetmed pädevate asutuste otsese koostöö ning teabevahetuse sisseseadmiseks.

Artikkel 37

Töötajad

Liikmesriigid tagavad, et käesolevat direktiivi rakendavate asutuste ja muude organisatsioonide töötajad on saanud vajaliku väljaõppe ning on töö käigus saanud teabe puhul seotud konfidentsiaalsuse põhimõttega, nagu see on määratletud siseriiklikus õiguses.

IX PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 38

Aruanded

1. Komisjon esitab hiljemalt 21. juuni 2015 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva direktiivi kohaldamise kohta ning teeb vajaduse korral ettepanekuid selle muutmiseks. Kõnealused muudatusettepanekud esitatakse vastavalt artiklites 2 ja 7 sätestatud prioriteetidele. Liikmesriigid edastavad komisjonile hiljemalt 21. detsember 2014 kogu kõnealuse aruande koostamiseks vajaliku teabe.

2. Pärast aruande esitamist annab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule käesoleva direktiivi kohaldamisest aru vähemalt iga viie aasta järel.

Artikkel 39

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad artiklite 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 ja 35 järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 21. detsember 2013. Nad edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need sätted vastu võtavad, lisavad nad nendes või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Samuti lisavad liikmesriigid märkuse, et kehtivates õigus- ja haldusnormides esinevaid viiteid käesoleva direktiiviga kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidena käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi ja kõnealuse märkuse sõnastuse näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas vastu võetud põhiliste siseriiklike õigusnormide teksti.

*Artikkel 40***Kehtetuks tunnistamine**

Direktiiv 2004/83/EÜ tunnistatakse nende liikmesriikide suhtes, kelle jaoks käesolev direktiiv on siduv, kehtetuks alates 21. detsember 2013, ilma et see mõjutaks liikmesriikide kohustusi seoses I lisa B osas esitatud direktiivi siseriiklikku õigusesse ülevõtmise tähtpäevaga.

Nende liikmesriikide puhul, kelle jaoks käesolev direktiiv on siduv, käsitatakse viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile viidena käesolevale direktiivile ning neid loetakse vastavalt II lisas esitatud vastavustabelile.

*Artikkel 41***Jõustumine**

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikleid 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 ja 35 kohaldatakse alates 22. detsember 2013.

*Artikkel 42***Adressaadid**

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele kooskõlas aluslepingutega.

Strasbourg, 13. detsember 2011

Euroopa Parlamendi nimel

president

J. BUZEK

Nõukogu nimel

eesistuja

M. SZPUNAR

I LISA

A OSA

Kehtetuks tunnistatud direktiiv

(osutatud artiklis 40)

Nõukogu direktiiv 2004/83/EÜ

(ELT L 304, 30.9.2004, lk 12).

B OSA

Siseriiklikku õigusesse ülevõtmise tähtpäev

(osutatud artiklis 39)

Direktiiv	Ülevõtmise tähtpäev
2004/83/EÜ	10. oktoober 2006

II LISA

Vastavustabel

Direktiiv 2004/83/EÜ	Käesolev direktiiv
Artikkel 1	Artikkel 1
Artikli 2 sissejuhatus	Artikli 2 sissejuhatus
Artikli 2 punkt a	Artikli 2 punkt a
—	Artikli 2 punkt b
Artikli 2 punktid b–g	Artikli 2 punktid c–h
—	Artikli 2 punkt i
Artikli 2 punkt h	Artikli 2 punkti j esimene ja teine taane
—	Artikli 2 punkti j kolmas taane
—	Artikli 2 punkt k
Artikli 2 punkt i	Artikli 2 punkt l
Artikli 2 punkt j	Artikli 2 punkt m
Artikli 2 punkt k	Artikli 2 punkt n
Artikkel 3	Artikkel 3
Artikkel 4	Artikkel 4
Artikkel 5	Artikkel 5
Artikkel 6	Artikkel 6
Artikkel 7	Artikkel 7
Artikli 8 lõiked 1 ja 2	Artikli 8 lõiked 1 ja 2
Artikli 8 lõige 3	—
Artikkel 9	Artikkel 9
Artikkel 10	Artikkel 10
Artikli 11 lõiked 1 ja 2	Artikli 11 lõiked 1 ja 2
—	Artikli 11 lõige 3
Artikkel 12	Artikkel 12
Artikkel 13	Artikkel 13
Artikkel 14	Artikkel 14
Artikkel 15	Artikkel 15
Artikli 16 lõiked 1 ja 2	Artikli 16 lõiked 1 ja 2
—	Artikli 16 lõige 3
Artikkel 17	Artikkel 17
Artikkel 18	Artikkel 18
Artikkel 19	Artikkel 19
Artikli 20 lõiked 1–5	Artikli 20 lõiked 1–5
Artikli 20 lõiked 6 ja 7	—

Direktiiv 2004/83/EÜ	Käesolev direktiiv
Artikkel 21	Artikkel 21
Artikkel 22	Artikkel 22
Artikli 23 lõige 1	Artikli 23 lõige 1
Artikli 23 lõike 2 esimene lõik	Artikli 23 lõige 2
Artikli 23 lõike 2 teine lõik	—
Artikli 23 lõike 2 kolmas lõik	—
Artikli 23 lõiked 3–5	Artikli 23 lõiked 3–5
Artikli 24 lõige 1	Artikli 24 lõige 1
Artikli 24 lõige 2	Artikli 24 lõige 2
Artikkel 25	Artikkel 25
Artikli 26 lõiked 1–3	Artikli 26 lõiked 1–3
Artikli 26 lõige 4	—
Artikli 26 lõige 5	Artikli 26 lõige 4
Artikli 27 lõiked 1 ja 2	Artikli 27 lõiked 1 ja 2
Artikli 27 lõige 3	Artikli 28 lõige 1
—	Artikli 28 lõige 2
Artikli 28 lõige 1	Artikli 29 lõige 1
Artikli 28 lõige 2	Artikli 29 lõige 2
Artikli 29 lõige 1	Artikli 30 lõige 1
Artikli 29 lõige 2	—
Artikli 29 lõige 3	Artikli 30 lõige 2
Artikkel 30	Artikkel 31
Artikkel 31	Artikli 32 lõige 1
—	Artikli 32 lõige 2
Artikkel 32	Artikkel 33
Artikkel 33	Artikkel 34
Artikkel 34	Artikkel 35
Artikkel 35	Artikkel 36
Artikkel 36	Artikkel 37
Artikkel 37	Artikkel 38
Artikkel 38	Artikkel 39
—	Artikkel 40
Artikkel 39	Artikkel 41
Artikkel 40	Artikkel 42
—	I lisa
—	II lisa